

HET FRIESE VELD

EEN WANDELING DOOR DE FJIRTICH MÊD MET TJIBBE DE JONG

Ik tref het op vrijdag de 19^e oktober wanneer ik 's ochtends rond tien uur aanklop bij Tjibbe en Baukje de Jong in Aldegea (Sm.). Het stel is afgelopen woensdag net teruggekomen van een korte vakantie in het Tatragebergte in Polen en zit vol prachtige verhalen. Bovendien is Tjibbe diezelfde woensdag 65 geworden en er is nog een heerlijk stuk vruchtentaart voor mij over. In de woonkamer zit ook Freark Jelsma, inventarisatiemedewerker van It Fryske Gea. "Ja", zegt Tjibbe, "Freark mient ek al hast dat er hjir wennet...", waaruit ik opmaak dat de twee veel met elkaar omgaan.

Het keuvelt gezellig met een bakje koffie erbij. Het korte bezoek aan Polen is fantastisch geweest en wordt van harte aanbevolen. Piebe, de jongste zoon van Tjibbe en Baukje, woont al een jaar of tien in Polen en is daar kortgeleden een eigen redamebedrijf begonnen. Natuurlijk hebben ze ook hem even een bezoek gebracht. De twee oudste kinderen, de tweeling Wiebe en Gooitske, wonen in Fryslân en kunnen ze dus vaker zien.

Tjibbe toont ons een paar oude pentekeningen die hij eerder al eens uit Oost-Europa heeft meegenomen en waarop de vroegere otterjacht met behulp van honden wordt verbeeld. Je kunt je de wreedheid van dergelijke activiteiten tegenwoordig bijna niet meer voorstellen.

Ook de sponsorfietstocht ('fietsen voor

onderwijs'), waar Baukje vorig jaar rond deze tijd aan meedeed, komt ter sprake. De tocht van Bolsward naar Accra, de hoofdstad van Ghana, die zo'n drie-eneenhalve maand duurde, heeft een behoorlijke indruk achtergelaten. Tjibbe geeft volmondig toe dat de tijd dat Baukje van huis was hem lang genoeg duurde. Dit jaar is de fietsploeg gezamenlijk naar Zweden geweest, waar één van de deelnemers woont. Plannen voor een volgende trektocht worden al weer voorbereid...

Het prachtige weer nodigt uit tot een stevige wandeling door de Fjirtich mêd, een deelgebied van de Alde Feanen, waar Tjibbe zo goed thuis is. Maar eerst moet ik zijn verzameling 'natuurrariteiten' bekijken. Opgezette beesten, velle-

tjes, tanden en foto's passeren de revue. Maar ook houtsnijwerk, zoals de tafel die in de woonkamer staat en prachtige wandelstokken. De wandelstokken zijn gemaakt van wilgentakken die, omsnoerd door Kamperfoelie, mooie gedraaide vormen kregen.

Zolang Tjibbe rondloopt in de Alde Feanen heeft hij vondsten altijd bewaard en geprepareerd. Al tientallen jaren noteert hij alle dode Reeën ('valwild') die hij tegenkomt in het gebied en de oorzaken waaraan de dieren zijn gestorven. Gegevens die voor bijvoorbeeld It Fryske Gea belangrijk zijn om zicht te houden op de gezondheid van de reeënpopulatie. Helaas zijn de doodsoorzaken regelmatig aan de mens gerelateerd. Zo komen er nogal wat reeën om in het verkeer. Min-

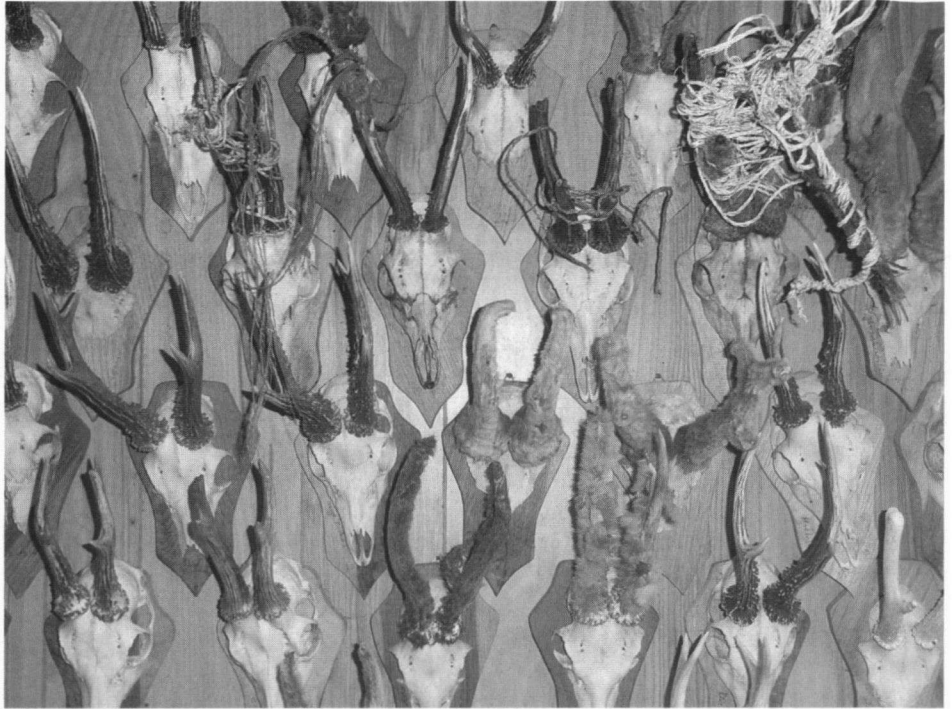
Twirre
op bezoek bij Tjibbe de Jong,
voormalig medewerker
It Fryske Gea en zoogdierkenner

tekst & foto's
Sietske Rintjema

der bekend is schrik- en prikkeldraad als doodsoorzaak, maar Tjibbe laat me diverse schedels en poten zien van reeën die hierin verstrikt zijn geraakt en zo om het leven kwamen. Deze beesten zijn een lijdensdood gestorven. Ook bevat de collectie verschillende poten en schedels met afwijkingen, zoals herstelde botbreuken en amputaties of een kaak met extra tanden of kiezen. Twee eendenkoppen zijn van dieren die om het leven kwamen nadat hun snavel in een rubberen ring vast kwam te zitten. Ook vishaken zijn regelmatig de oorzaak van een lelijke dood van watervogels en andere dieren. Tjibbe laat me tot slot nog een bord zien waarop tientallen visdobbers met of zonder haken zijn vastgepind, achtergelaten of verloren door vissers. Allemaal exemplaren die hij in de Alde Feanen gevonden heeft.

Het hele huis ademt de liefde voor de natuur die Tjibbe heeft. Uit alles spreekt de enorme veldkennis die deze man heeft. Daarnaast leest hij veel vakliteratuur, in het bijzonder over zijn favoriete soortgroep: de zoogdieren. Daarbij schuwt hij ook het Engels niet, want deze taal is hem na al die buitenlandse reizen behoorlijk eigen geworden.

Eenmaal in de Fjirtich mêd komt het gesprek op de marter. Tjibbe toont mij de boom (een vogelkers) waarin hij een Steenmarter eens lange tijd kon bewon-

Tjibbe's verzameling reeëngeween

deren. Nog dit jaar trof hij samen met Baukje, ongeveer ter hoogte van deze zelfde boom, een Boommarter, die lange tijd voor hen op het pad bleef staan. Van zulke ontmoetingen krijgt hij kippenvel. Het genieten van waarnemingen vindt Tjibbe erg belangrijk. Zo vindt hij ook de Vos een "machtig mooi beest". Hij wordt wel eens zat van alle negatieve praat over dit opportunistische beest. Het zijn

heus niet alleen de stadsmensen die de Vos weten te waarderen. Tjibbe vraagt zich ernstig af of mensen die altijd zo klagen over predatie, ganzen, exoten etc. nog wel in staat zijn om te genieten van een mooie natuurwaarneming.

Tjibbe is in 1942 geboren in het buorskip Aldegea. Hier groeide hij samen met een broer en zus op. Vader was beroepsvisser, maar ging later de rietooft in. Tjibbe hielp vanaf z'n 14^e jaar mee. Enige jaren later gingen vader en zoon werken voor een rietdekkerbedrijf, maar daar hield Tjibbe het na een paar jaar voor gezien. Op z'n 24^e meldde hij zich bij Fryske Gea-opzichter Pieter Annema, die hem aannam als terreinmedewerker. Tot zijn VUT-gerechtigde leeftijd werkte Tjibbe voor It Fryske Gea, en nog altijd draagt hij deze vereniging een warm hart toe. Zoogdierwaarnemingen worden jaarlijks trouw afgegeven in Oltterterp. Merkwaardig genoeg verschilt Tjibbe nogal van zijn broer en zus qua interesse in natuur en dan met name fauna, terwijl ze toch alle drie opgroeiden in hetzelfde milieu, waar letterlijk geleefd werd met en van de natuur. Tjibbe heeft geen verklaring voor deze 'speling der natuur', maar verwondert zich er wel over.

Tjibbe vist dobber uit het water in de Fjirtich Mêd

Vanavond neemt It Fryske Gea afscheid van Nico Minnema, tot voor kort dis-

trichthoofd van de Alde Feanen. Jarenlang werkte Tjibbe met hem samen en wel op een heel plezierige manier. "Nico wist zijn medewerkers te stimuleren, het beste uit hen te halen door ze in hun waarde te laten". Menigmaal vroeg Nico Tjibbe om advies, bijvoorbeeld als het over predatie ging. Nico nam ontslag omdat hij zich niet langer bij It Fryske Gea thuis voelde en graag voor zichzelf wilde beginnen met een natuuradviesbureau. Tjibbe is van mening dat deze gang van zaken It Fryske Gea geen goed heeft gedaan. Maar zulke dingen gebeuren en de tijd heelt alle wonden.

Ondertussen vinden we in de Fjirtichmêd-sleat zowaar alweer een visnoer met dobber en haak. Met een wilgentak vist Tjibbe het ding uit het water, om 'm daarna zorgvuldig op te bergen in een plastic zakje, voor bij zijn verzameling. Ook dit exemplaar kan geen slachtoffers meer maken.

Over de Otter, het dier waarmee Tjibbe landelijke bekendheid heeft verworven, hebben we het nog nauwelijks gehad. Wel over de Noordse woelmuis en de drie Grote zilverreigers die ruziën met een Blauwe reiger. Een kenmerkend beeld voor deze tijd van het jaar. Op de plas zitten honderden Wilde eenden, Smienten, Wintertalingen en ook Aal-

scholers. We filosoferen over het mogelijke effect van een eventuele openstelling van dit gebied op deze pleisterende watervogels. Kan het kwaad, zo nu en dan enkele wandelaars rondom de plas? Het valt moeilijk te voorspellen, maar het is een feit dat echte rustgebieden voor de natuur een steeds grotere zeldzaamheid worden. Eenmaal opengesteld kun je dit ook vrijwel nooit meer terugdraaien. Onze conclusie is dat we uiterst voorzichtig en zorgvuldig moeten zijn met betrekking tot de openstelling van

deze laatste, echte rustgebieden.

En de Otter dan? Sinds hij in 1989 de laatste Friese Otter dood aantroef op de A7, geniet Tjibbe landelijke bekendheid. Samen met Addy de Jong heeft hij een belangrijke rol gespeeld als kenner en deskundig adviseur rondom het herintroductieprogramma. Verschillende keren ging hij mee op expeditie naar onder meer Letland en Wit-Rusland. Helaas is de relatie met Alterra in de loop der jaren vertroebeld, doordat er te grote persoonlijke en financiële consequenties aan het project verbonden waren. Tjibbe laat zich hier verder niet over uit. Dit jaar zijn in Fryslân maar liefst twee Otters dood gereden: één jong vrouwtje bij de afslag naar Nij Beets op de A7 (gemeld aan Tjibbe en door hem opgehaald) en een eveneens jong vrouwtje op de A32 ter hoogte van Wolvega (gevonden door Addy de Jong). Dit geeft aan dat de ecologische hoofdstructuur nog niet optimaal is ingericht en onvoldoende werkt. De op de A7 omgekomen Otter is een prachtig mooi, fit beest geweest, die nog vrijwel helemaal gaaf is. Tjibbe probeert nu samen met It Fryske Gea een vergunning te krijgen om het beest op te mogen zetten. Mocht dit lukken dan krijgt de Otter straks een mooi plaatsje in het nieuwe bezoekerscentrum van het Nationaal Park de Alde Feanen.

Redactie zoekt versterking!

De redactie van Twirre is hard op zoek naar enthousiaste mensen die willen helpen met de totstand-koming van Twirre. Van het werven van artikelen en het begeleiden van auteurs, tot het feitelijke redactiewerk en de uiteindelijke vormgeving van het Friese natuurtijdschrift.

De samenstelling van de redactie is de laatste jaren ongewijzigd gebleven. Romke, Karin en Sietske zorgden gedrieën voor het werven en redigeren van artikelen, de opmaak, het maken van interviews, het regelen van foto's, het bespreken van boeken en het onderhoud van de website. Nu, na een kleine tien jaar, wordt het tijd voor een nieuwe en frisse kijk op het tijdschrift. Zoals in de redactionele noot vermeld staat is dit decemberrnummer het laatste dat door Romke is vormgegeven. Voortaan wordt de opmaak van Twirre verzorgd door Erik Klappe.

Graag zouden we ook nieuwe redacteuren in ons midden verwelkomen. Zou je willen meewerken aan het schrijven van interviews, boekbesprekingen of actualiteiten, heb je gevoel voor taal, zou je inhoudelijk artikelen willen behandelen en draag je Twirre en de Friese natuur een warm hart toe? Schroom dan niet te informeren bij de redactie en neem contact op met Karin Uilhoorn (e-mail: karinuilhoorn@planet.nl) of Sietske Rintjema (e-mail: s.rintjema@hetnet.nl).